

NYIRÓ JÓZSEF

Havasok könyve

lajh
KÖNYVKIADÓ
Szeged

VI

Leánykérés

Minden érezte a tavasz veszett, bolond, szép nyugtalanságát. Az erdőn a fák titkon búgni kezdtek, belső tűz égette a vadak szemét, a madarak teste elbágyadt, és boldog, kábult meleg fényt vetett maga körül. A friss falevelekről nehéz, édes harmat csepegett, és zajt ütött a várakozó csendben. A medvét, farkast izgatta a saját szőre, s még a ködök sem tudtak megnyugodni. Arany felhőként széttárulva, egyik szakadékból a másikba szálltak.

Péter, a legény ásított, s bunkós pásztorbotja is izzadott a tavasztól. Forrókat nyújtózott, s füleiben lüktetett az elviselhetetlen meleg vér. Az erdő egyik fele még fekete volt az éjtől, a másik piros a fénytől. Olyan korán volt. A reggeli szél csikorgatta a fákat, és az őzek ijedten lapultak, futottak a tisztásokon a feltörő élet ingere elől.

Péter órákig állott egy helyen a fenyő alatt, és mozdulatlan nézett a messzibe. Végre elszánta magát, káromkodott egyet, megcsikordította fogait, és elindult.

– Elhozom Márit! – morogta maga elé. – Elhozom!... Török-szakad, elhozom!

Nem látott, nem hallott. Még a talpa, szíve is fáj az ingertől. Kábult, álmos volt egész teste.

Magas, szép szál, erős, barna legény volt Péter. A föld, amerre ment, behajlott a súlya alatt. Itt született a havason, viharok keresztelték, hideg, meleg, zord hegyek nevelték, még a vadállatok is becsülték erejét, mert félmarokkal fojtotta meg a farkast, ha az az éhség miatt ráugrott. A betűt nem ismerte, de csodálatos dolgokat tudott az erdők, mezők titkaiból, s talán az állatok beszédét is értette.

– Elhozom Márit! – lobogtak a szemei.

Toronyiránt haladt. Nem gyorsabban, nem lassabban, mint ahogy jární szokott, de ellenállhatatlanul. Széttaposta a bozótot, beleveszett a szakadékok kékesfehér ködébe, a patakok vize átsuhant lábai fölött, a komor meleg fák alatt a vaddisznó fújva, szuszogva túrta, hányta szét a földet, majd felpattant és elcsörtetett, mint a kilőtt ágyúgolyó – nem látta. Kúszó növények, indák, ágak fonódtak karjaira, derekára. Nem érezte. A fatetők nyögtek, inogtak fölötte. Nem látta, nem hallotta, csak ment és morogta:

– Elhozom Márit! Elhozom Márit!

Tegnap eső volt, és vízcseppek hullottak a fákról meztelen fejére, ahogy áthaladt az őserdő sűrűségén, amely néma, sötét és titokzatos volt, mint a mély kutak torka.

Hangja rekedt és szenvedélytől fátyolos volt, de átjárt csontot, velőt, mikor kiáltott:

– Mári!

Ahogy közelebb jött, mindig erősebben bőgte:

– Mári!

A leány a kősteleki legelőkön lakott. A szolgálója volt Csedő úrnak. Apátlan, anyátlan árva pásztorleány. Apró, pendelyes leányka kora óta őrizte a Csedő úr csordáját, maga is félig elvadulva, de szép, arányos, színes testű és lélettől lihegő. Acélos és büszke nézésű, mint a vadmadár. Puha mégis, de karmos és könnyű, kényes és gyors, mint a hiúz. Melle, teste félig kiesett a színes rongyokból, de tiszta volt és érintetlen, mint a szűz, ki megnőtt hajával takarta be szemérmességét. Nézett a távolba a vén cserefa iránt, melynek tetején egy harmattól ázott csóka mondotta el a többinek az éj történetét. Hirtelen felriadt. Tompa, vad s szomjas hang ütődött füleihez.

– Maári!

Megrázkódott. A csókák felrebbentek a legény zajától, s az öreg madár kiáltott a többinek:

– Halál! Halál!

Bent a láthatatlan sűrűben farkas áll a hús fölött. Fölemeli fejét a hangra, és szimatolva figyel. Szemei kigyúlnak, inai megremegnek, mikor hozzá ér a hang:

– Maári!...

Kényszeredetten felveti a leütött őzet a farkas a nyakára – a hideg lábszárak verik az oldalát –, és fél szemmel hátralesve bennebb sompolyog a sűrűbe, ahol soha sincs fény, és félig vakok a falevelek. A hegyormon, a régi vágottban egy szürke, reves csutakon sütkérező róka cselet vet a farkával, és hirtelen eltűnik, mert az is megérezte a dühögő testű legényt.

Csak a csorda áll szilárdan és komolyan. Fehér testüket a kelő napfényben fűrésztve legelnek a tehének a fű levétől zöld szájjal. A fű hullámzik, merre lépnek, és a lehajtott fejek árnyékai beborítják a földet.

A legény futtában kibukkan az erdőből, és megtorpan a legelő szélén. Forrószágtól vörös fejét ernyedten feltartja, de csak ködben látja a leányt.

– Maári!

A leányon félelem borzong végig. Értzi a veszedelmet, hogy sorsa beteljesült, és menekül. Senki sincs, ki megvédelmezze. Futtában oda kiált a bikának:

– Kormos, ne hagyj!

A bika – rügyező szarvú kisborjú volt még, mikor a leány keze alá került – büszkén felnéz, és körülhordozza egyenesre nyújtott fejét, s lassan megindul a leány felé.

Egyszerre toppan oda a legénnyel, ki visszahökken.

Pillanatilag egymásra néznek, a legény és a bika.

Látszik, hogy vérontásig gyűlölik egymást.

A bika tudta – akárki akármit mond, igenis tudta –, hogy mit akar a legény, és dühösen felmordult. Csavarosan megvonagló farkáig végigmerevedett testén a sötét harag, s a homlokán az izgalomtól borzongott a kormos szőr, és lassan csepegni kezdett szájából a tajték. A teste kezdett elsötétedni, mintha fekete felhő árnyéka esett volna rá, homloka megdermedt, és rettentő súlyos lett az indulattól, mikor a vér belefutott a szeméibe. Megrázza szarvait, kurtán felbődül, és alattomosan nézi a legényt.

– Kormos! Mit akarsz? Az Isten... a dógodat! – szól rá a legény, de ő se mozdul.

Mind a ketten tudják, hogy meg kell küzdeniök.

Tavaly is így volt. Akkor a legény elfutott. A félelem megriasztotta, és menekült.

– Most nem!... Ha megdöglöm, sem hajtasz el! – És megragadja a bika fényes szarvait.

A nagy, nehéz test súlya és ereje miatt a föld nem tud lélegzetet venni, mintha a bika a mellére lépett volna.

A leány tekintete a borzadástól repülni és szédülni kezd.

– Péter, Kormos! – szól rájuk ijedten.

Akkor már küzdöttek. Nem láttak, nem hallottak. Besötétedett körülöttük a világ.

– Kitekerem a nyakadat! – hörgi a legény az erőtől és vadságtól felújított testű bikának.

A legény markában vonaglanak az állat rövid szarvai, de a hatalmas test meg se mozdul. Az erőfeszítéstől véres lesz a legény két orralika, és forró a háta a verejtéktől. Markaiban áttüzesednek az állat szarvai, de ő se tágít. Tudja, hogy ha elengedi, a bika nem nyugszik addig, míg a beleit ki nem tapossa. Életre-halálra megy a küzdelem. Kicsit bánja már a dolgot, de érzi, hogy nincs menekvés. Ha az istennyila sújtana a bika elé, az se tudná visszatartani, hogy őt meg ne ölje... Aki tovább bírja, az megmarad, aki elernyed, az meghal.

A csontok recsegnek, a fogak csikorognak, és már alig bírja nyelni a legény a vastag levegőt.

Ha csak pillanatig megpihenhetne! – rémlik az eszébe, de tudja, hogy nincs megállás a halálig.

A két test még jobban összekeveredik.

Nyögve, alattomosan küzdenek.

Vér csepeg a bika orrából is, mert a legény a földhöz szorította. Erre a reménység felujjong benne, és összeszedi minden erejét, de az arca már el van torzulva, feketedve a túlzott erőfeszítéstől, és egyszerre érzi, hogy valami a levegőbe emeli, lábai elhagyják a földet, s mellén éles fájdalom hasít végig. Még hallja a leány sikoltását: – Kormos! – Legalábbis úgy rémlik, mintha hallotta volna, és elmosolyodik, mikor szédülten lezuhan a földre...

*

Mikor magához tért, csodálkozott, hogy él. Feje lassan kitisztult, de a bozontos haj hideg volt a fején. Eltiprott, gyenge, tehetetlen. Kínosan lábra áll, de elszédül s visszaroskad.

– Mi az?... Mi történt?... – makogja bambán.

Szomjas, halálosan szomjas.

– Kicsi vizet!... Vizet! – hörögi halkan, és ránéz a leányra, ki reszketve áll a fa alatt a bika mögött. Az állat szakadatlan mennydörög dühében, és nem mozdul a leány mellől, kit utolsó leheletéig őriz. A leányon látszik, hogy szeretne rajta segíteni. Kétségbeesetten nézi a legényt, most már a lelkét is odaadná, hogy megmentse, de a bika kérlelhetetlenül rázza szarvait, és véres szemekkel lesi a legény minden mozdulatát.

A legény nem érti, és csodálkozik, hogy miért nem rohan rá. Már ő se az, aki előbb volt: a félvad, szenvedélytől forrongó, durva, asszonygázoló ősember. Már nem akarja a test kábulatával bírni a leányt, az erő és szenvedély mámorában összetörni a karjai közt. Ráeszmélt, hogy árva, elhagyatott, kivetett, magányos szegény ember ő is csak, akinek senkije, semmije sincsen, csak az ifjúság féktelen indulatai, túlzott önbizalma; de mindez most összetört benne. Kijózanodott. Szégyellte magát.

...De a leány!

A leányt mégis szereti. Nem úgy, mint az előbb. Valahogy másképpen.

„Szegény Mári! Ő is csak olyan elhagyatott, árva, emberek kutyája, mint én...”

Jólesik, hogy így gondol rá.

Töprengve ismét felemelkedik, és pár lépést tesz a leány felé.

– Mári!

A bika az útjába toppan, és szörnyű teste fenyegetően végigvonaglik.

– Nem csenálok semmit, Kormos! – szólítja a legény szelíden. – Ne bolondulj meg, no!

Még tetszik is neki, hogy így védi az állat a leányt.

– Jó nagy kutyád van! – tréfál a leánnyal, de az válaszolni se mer, csak néz riadtan, remegve, mert a bika hirtelen előremozdul. A legény

megnyugtatólag legyint: – Most nem küzdünk meg, Kormos! Egyéb bajom van!

Az állat ránéz, mintha kérdezné, de nem bízik a legényben.

Péter szóba áll vele, mintha emberrel beszélgetne.

– Az úgy van – tudod-e –, hogy én szeretem Márit... Szeretem... Az elébb kicsit meg voltam bolondulva – néz felre szégyenkezve, mert a bika nagyot fúj, mintha értené, hogy miről van szó –, de azért harag ne legyen közöttünk, Kormos...

A bika még mindig sötét és komor. A legény azonban most egyébre gondol.

– Úgy van az, Kormos, hogy mind a ketten elég szerencsétlenek, elég árvák vagyunk, Mári is, én is... nem élet ez a miénk! Neki sincs senkije, semmije, nekem sincs senkim, semmim... Ha mégis Mári úgy gondolja, esszethetnők az életünket... Én még ma bémennék a faluba a jedzőhöz, a paphoz... Megbecsülném Márit, ha hozzám jönne... Valahogy tán az Isten es jobban megsegítene... mert én szeretem Márit, Kormos... Szeretem, mint a tulajdon életemet... Hát ezért mondom!...

*

A bika nem szól, csak mélyen lehajtja fejét egészen a földre, mintha gondolkodnék, majd ránéz előbb a legényre, aztán a leányra, és csendesen félremegy az útból...

A legény azt mondja:

– Mári!

A leány azt mondja:

– Pétör!

És csendesen megfogják egymás kezét.

Az erdő körös-körül piros a fénytől...

Tartalom

I. A tavasz	5
II. Miháj	11
III. A szénégető legény	16
IV. A nádi ember	22
V. Az éjszaka	28
VI. Leánykérés	34
VII. A fülemüle	40
VIII. Ez már a nyár	48
IX. Vihar	51
X. Naptűzgyújtás	62
XI. Hazug István	69
XII. Az anyamedve	76
XIII. Cigány az erdőn	82
XIV. Farkasok	87
XV. A kígyók	99
XVI. Bajvívás	106
XVII. Első lesen	112
XVIII. Hull immár a fenyőtoboz	119
XIX. Halak	128

XX. Szarvasbőgés	136
XXI. Az őz	143
XXII. A nagy, piros vadtehenek	147
XXIII. A farkas halála	158
XXIV. Az erdő remetéje	163
XXV. Szerencsétlenség	169
XXVI. Fadöntő emberek	174
XXVII. A szalonkamadár	179
XXVIII. A havas halott	185
XXIX. Gergő legyen a te neved!	192
XXX. Most már jöhetsz, Jézuska!	199
XXXI. Máté, a kutya	206
VILÁGIRODALMI ÉRTÉKEK A LÁDAFIÁBAN (<i>Lakatos Mihály</i>)	211